מוספתא פ"ג הי"ג לקמןכט. לג. (מענית ג:), ב) ולעיל

ו:], ג) [מענית ז: ח. סוטה יד.
סנהדרין לה:], ד) מוספתה
רפ"ג ע"ש, ד) [עירובין פב:

סנהדרין נה:], ד) תוספתח רפ"ג ע"ש, **ה**) [עירובין פב: פסחי קיז: ר"ה ל: סוכה מא:

מיר ו: מנחות סח: חולין מו.

מיר ז. נונחות שנו. מדה נח:], נד: ערכין יח. נדה נח:], 1) [במדבר כח], 1) [עיין פסקי

הגהות הב"ח

פירוש דודאי הוא לא הקדים

מסתמת [דעתו היה] על חובה ולשם [חובה לא] עלתה משום דלא הצדיל בה ע"כ [כתב רש"י] אח"כ אם כן דאמרינן דמסחמא דעתו

[היה בראשונה לחובה] רק דלא עלתה לו משום דלא הבדיל בה א"כ תעלה שניה

דנח ענתה נו משום דנח הבדיל בה א"כ תעלה שניה לשם שבת דהרי לא הקדים

תפלת תשלומין לחובה ע"ז

משני רש"י דהואיל דהדדיל

משני רש"י דהוחיל דהבדיל בשניה גילה דעתו שאינה של שבת והיא תחשב לשל ערבית

ר"ל בשעה שהתפלל ראשונה אמרינן דעתו היה לשם חובה

אבל כשהתפלל והבדיל בשניה

או גילה דעתו שהיא מהיי של

מז גינה דעתו שהים תהיי של ערביי וקייל ועיי באשריינ: (2) תום' דייה יעקב וכר דפרק קמא דקאמר שאינו. ניצ [אע"ג דלא] אמרו זמן

דנאת הכוכבים אלא לענין

לנחת הכוכפים מנח לענין [ק"ש מ"מ] כיון דקי"ל דלריך גם כן לסמוך גאולה לתפלה [בערבית] א"כ בע"כ דתפלת

ערבית אחר לאת הכוכבים:

ראשונה לתשלוו מסחמא ודעתו

חי הוע למשלומין א יידי היה]

תפלת השחר פרק רביעי

שלא הזכיר א"כ אין מרויח כלום דמיירי קודם שהעשירו העשירו קבעוה על הכוס

בין שתי תקנותב: יצחק תקן תפלת המנחה. ואע"ג דאמרינן (יומא כח:) ללותא דאברהם מכי שחרי כחלי וי"ל היינו

תימה לבפ"ק לע"ז (ד' ז: וע"ש) מוכיח דשיחה [11] תפלה מויצא יצחק לשוח בשדה י"ל דכיוצא בו מציעו במגילה (פ"ק ד' יג.) ויהי אומן את הדסה ואין הדסים

אלא לדיקים דכתיב והוא עומד בין ההדסים "ובפרק חלק (סנהדרין ד' זג.) הוא אומר להיפךי: יעקב תקן תפלת ערבית. סימה דאמר בפרק גיד הנשה (חולין ד' 16:) וילך חרנה כי מטי לחרן בעי למיהדר אמר אפשר שעברתי במקום וכו׳ אלמא דהתם מוכח דהתפלל ערבית ביום מאחר שהתפלל כבר והוה דעתיה למהדר וקשה למתניתין דפרק

יהודה עבר. ההאינה מטכנים להאי האינה פוק חוד מאי דכמה דבר. הוברכנו לפוש כלי הוא שהינו בפירושי דבותנה הראשונים כללא פירוש בדברים ובכרוצא במם דברים שצרכין ראיות ובירוד רברי המכי החלמוד כי לא בירור וטמני פהי פית. מ**בדיל בראשונה האינו מבדיל בשניה.** הראשונה שהבדיל בה לחובתו והשנייה שלא הבדיל בה היא לשכר תפילה שלא בעונתה, ואם לא הבדיל בראשונה והבדיל בשנייה, שנייה עלתה לו לחובתו וראשונה לא עלתה לו כלל, וצריך לפרוע תפלה

מנהג שלנו "דאדרבה טוב להתפלל מבעוד יום קלת: עד פרג המגחה. תימה מנא ליה הא בשלמא עד תשע שעות ומחצה דעד אותו זמן הוי תפלת המנחה ניחא דהיינו מנחה קטנה אבל הא מנא ליה וי"ל דר' יהודה ס"ל דתפלה כנגד קטרת תקנוה דכתיב תכון תפלתי קטרת לפניך (תהלים קמא): איבעיא להו עד ועד בכלל ובו'. מימה דאמר בנדה פרק הרואה כתם (ד' נח:) כל שיעורי חכמים להחמיר חוץ מכגרים של כחמים

אלמא עד ולא עד בכלל וי"ל אי אמרי׳ עד ועד בכלל יש בו גם חומרא שיחפלל ולא אמרי׳ עבר זמנו בטל קרבנו ואפי׳ במזיד:

מבדיל בראשונה. פעם ראשונה מתפלל בשביל תפלה של עכשיו בשבת מתפלל ערבית שתים. דהיינו של מוצאי שנת לפיכך אומר נה הנדלה נחונן הדעת והשניה דהיא נשניל תשלומי ומבדיל בראשונה וכו׳. כתב רבינו יהודה אם טעה ולא הזכיר ר״ח תפלת שבת אינו מבדיל בה: שניה עלהה לו. בשביל תפלח מ״ש במנחה לא יחפלל עוד בלילה» דלמה יחפלל עוד הרי כבר החפלל כל - וראשונה לא עלחה לו שאינה כלום שאין לו להקדים (4) תפלה שעבר

שבת מתפלל בליל [א] שבת שתים ימעה ולא

התפלל מנחה בשבת מתפלל במוצאי שבת

שתים של חול מבדיל בראשונה ואינו מבדיל

בשניה ואם הבדיל בשניה ולא הבדיל

בראשונה שניה עלתה לו ראשונה לא עלתה

לו למימרא דכיון דלא אבדיל בקמייתא כמאן

דלא צלי דמי ומהדרינן ליה ורמינהו שמעה

יולא הזכיר גבורות גשמים בתחיית המתים

ושאלה יבברכת השנים מחזירין אותו

הבדלה הבחונן הדעת אין מחזירין אותו מפני

שיכול לאומרה על הכום קשיא איתמר רבי

יוםי ברבי חגינא אמר ∘תפלות אבות תקנום

רבי יהושע בן לוי אמר יתפלות כנגד תמידין

תקנום תניא כוותיה דר' יוםי ברבי חנינא

ותניא כוותיה דרבי יהושע בן לוי תניא

כוותיה דרבי יוםי בר' חנינא אברהם תקן

תפלת שחרית שנא' יוישכם אברהם בבקר

אל המקום אשר עמד שם יואין עמידה אלא

תפלה שנאמר יויעמד פינחם ויפלל יצחק

תקן תפלת מנחה שנאמר יויצא יצחק לשוח

בשרה לפנות ערב ואין שיחה אלא תפלה

שנאמר ⁴תפלה לעני כי יעמף ולפני ה׳ •

ישפוך שיחו יעקב תקן תפלת ערבית שנאמר

יויפגע במקום וילן שם יואין פגיעה אלא פויפגע במקום וילן שם הואין פגיעה אלא תפלה שנאמר יואתה אל תתפלל בעד העם

הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע

בי ותניא כוותיה דר' יהושע בן לוי יימפני מה

אמרו תפלת השחר עד חצות שהרי תמיד של שחר קרב והולך עד חצות ורבי יהודה

אומר עד ארבע שעות שהרי תמיד של שחר

קרב והולך עד ארבע שעות ומפני מה אמרו

תפלת המנחה עד הערב שהרי תמיד של בין הערבים קרב והולך עד

הערב רבי יהודה אומר עד פלג המנחה ישהרי תמיד של בין הערבים

קרב והולך עד פלג המנחה ומפני מה אמרו תפלת הערב אין לה קבע

ומפני מה אמרו של מוספין כל היום "שהרי קרבן של מוספין קרב כל

היום רבי יהודה אומר עד שבע שעות שהרי קרבן מוסף קרב והולך ער שבע שעות ואיזו היא מנחה גרולה משש שעות ומחצה ולמעלה

ואיזו היא מנחה קטנה מתשע שעות ומחצה ולמעלה איבעיא להו רבי

יהודה פלג מנחה קמא קאמר או פלג מנחה אחרונה קאמר תא שמע

רביע חסר שעות י"א שעות המנחה אחרונה אמרו והיא י"א שעות חסר רביע

נימא תיהוי תיובתיה דר' יוסי בר' חנינא אמר לך ר' יוסי בר' חנינא

לעולם אימא לך תפלות אבות תקנום ואסמכינהו רבנן אקרבנות דאי

לא תימא הכי תפלת מוסף לר' יוסי בר' חנינא מאן תקנה אלא תפלות

אבות תקנום ואסמכינהו רבנן אקרבנות: רבי יהודה אומר עד ארבע שעות: איבעיא להו ∘עד ועד בכלל או דלמא עד ולא עד בכלל תא שמע ר' יהודה אומר עד פלג המנחה אי אמרת בשלמא עד ולא עד בכלל

היינו דאיכא בין ר' יהודה לרבגן אלא אי אמרת עד ועד בכלל ר' יהודה

ישהרי אברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב קרבים והולכים כל הלי

זמנה לתפלה שומנה עכשיו והשניה נמי לא עלתה לו לשל שבת הואיל והבדיל בה גילה דעתו שאינה של שבת והיא תחשב לשל ערבית: אבות אחרון של מנחה מי"א שעות חסר רביע ולמעלה: דאי לא סימא הכי. דמודה רבי יוסי ברבי חנינא דרבנן אסמכינהו אקרבנות: מפלת המוספין מחן מקנה. אלא ע"כ רבנן אסמכינהו אקרבנות וכי עיינו במוספין ולא מצאו תפלה כנגדן עמדו הם ותקנוה:

עד ועד בכלל. לרבי יהודה הוא דהא

בעי דאילו לרבנן עד ולא עד בכלל:

היינו

היינו

מקנום. כדקתני בברייתא לקמיה: כנגד תמידים תקנום. אנשי כנסת הגדולה: רבי יהודה. ס"ל שחין תמיד של שחר קרב אלא עד ארבע שעות: אברים. של עולות: ופדרים. של שאר קרבנות שנורק דמן קודם שקיעת החמה קרבין כל הלילה וכנגדן תקנו תפלת ערבית: מנחה גדולה. אם בא להקדים תמיד של בין הערבים אינו יכול להקדימו קודם שש שעות ומחלה דבין הערבים כתיב ביהי מכי ינטו לללי ערב משהחמה נוטה למערב דהיינו משש שעות ומחלה ולמעלה דאמר מר חלי שש יחלי שבע חמה עומדת בראש כל לדם באמלע הרקיע (פסחים ד' לד.): מנחה קטנה. זמן תמיד של בין הערבים בכל יום מתשע שעות ומחצה ולמעלה כדתנו בתמיד נשחט (פסחים נח.) נשחט בשמונה ומחלה וקרב בתשע ומחלה והתם מפרש טעמה: פלג מנחה אחרונה. חלק את ב׳ שעות ומחלה הנותרים ביום ותמלא פלג

גליון הש"ם

גם' תפלות אבות תקנום. עי' תענית (דף כ"ח ע"ח) ברש"י ד"ה הללו: שם ואין שיחה אלא תפלה. בטאלתות וכן הוא בתוס' ע"ג (דף ז'

ע"ב) ד"ה וחין: תום' ד"ה ואין כו' ובפרק חלק הוא אומר להיפך. וכן חרק הוא אוסר רהיפך. וכן בסנה' (ד' ל"ו ע"ב) ואין כסף אלא לדיקים שנאמר ואכרה לי. ובחולין (דף ל"ב נ"א) אומר בהיפך:

הגהות הגר"א

[א] גמ' כליל שכת שתים. נ"ב שתים של שבת. גירסת ר"ף ושאר פוסקים:

מוסף תוספות

א. בתוס' רי"ש כתב. במוצאי ר"ח שתים. ב. בתוס' רי"ש הוסיף. שתי תקנות דתפילה ועל הכוס. בתוס׳ רי״ש הוסיף. שבא זה ולימד ע״ז ובא זה

רבינו חננאל (המשך)

אחרת על של מנחה. ודייקי מינה דהיכא דצלי ולא הבדיל לא יצא ידי חובתו וצריך לצלוי זימנא אחריתי. . ורמינן עלה הא דתניא טעה ולא הזכיר הבדלה על הכוס, ועלתה בקושיא לר׳. ואע״ג דעלתה ליה בקושיא לא אידחא כלל, דהיכא דטעה ולא התפלל שתים, ואם לא הבדיל בראשונה והבדיל בשניה, שנייה עלתה לו בחובתו שנייה עלותה לד בחובות וצריך להתפלל תפלה אחרת על של מנחה. אבל מי שטעה ולא הזכיר הבדלה בחונן הדעת, אין צריך לחזור ולהתפלל פעם אחרת

מפני שיכול לאומרה על הכוס. ושאני התם דגלי אדעתיה דלא ניחא ליה בהבדלה שעל הכוס. וממילא שמעינן לה דאי ימנפי שיכול אלומות על הכוטר ושאני הוום רגל א מניהיר היה ניחוא יהיה ביהו הוו של היה שמפיק היה די טבור. ולא צלי במנחה בשבת, ורצל ערברים של חול ולא אבריל בחדא מנייהו, יצא ידי חוכת, דהא גלי אדעתיה דבהבולה על הכוס ניחא ליה. [תפלות אבות תקנום וכוי]. ירושלמי כתוב ולעבדו בכל לבכם איזה עבודה שבלב, הוי אומר זו תפלה. וכן בדניאל הוא אומר אלהא דאנת פלח ליה בתדירא וגרי. ובאיזה עבודה הוא עבדו, הוה אומר זו תפלה, כדכתיב וזמנין תלתא ביומא הוה בריך על ברכוהי.

מעה ולא התפלל מנחה בע"ש וכו' מעה ולא התפלל מנחה תפלת המנחה מבעוד יום לבד ר"ח תנו רבנן "מעה ולא התפלל מנחה בערב

אם יחזור ויתפלל במולאי ר"ח הרי לא יזכיר עוד תפלת ר"ח וי"ח כבר התפלל ולא דמי להא דאמר הכא טעה ולא התפלל מנחה בשבת דמתפלל ערבית בחול שתים פירוש של חול משום שלא התפלל כלל א"כ ירויח תפלת י"ח כשמתפלל במ"ש אע"פ שלא יזכיר של שבת וא"ת והלא הוא מתפלל יותר ממה שהוא חייב להתפלל שלא היה לו להתפלל כי אם ז' ברכות והוא מתפלל י"ח בכך אין לחוש שגם בשבת היה דין שיתפלל כל י״ח רק שלא הלריכוהו מפני הטורח נמלא שמרויח כל תפלחו אבל כשטעה ולא הזכיר של ר"ח כבר התפלל א"כ לא ירויח כלום אם יתפלל במולאי ר"ח (דהא) [וה"ה] נמי אם התפלל במנחה בשבת י"ח שלמות ולא הזכיר של שבת נראה דלמ"ש לא יתפלל שתים דכבר החפלל י״ח ברכוח ומיהו ברב אלפח לא משמע כן דאפי׳ היכא דאינו מרויח כלום מלריך להתפלל פעם אחרת חה לשונו שכתב אהא דקאמר שמבדיל בראשונה ואינו מבדיל בשניה ואם לא הבדיל בראשונה והבדיל בשניה שניה עלתה לו ראשונה לא עלתה לו דאיבעי ליה לאקדומי תפלת שניה ברישא (דהכי) [דהיא] חובה וכיון דלא אבדיל ברישא ואבדיל בבתרייתא גלי דעתיה דהך בתרייתא היא חובה הלכך בעי למהדר ולצלויי זימנא אחריתי כדי להקדים חובת שעתיה ברישה ואי אבדיל בתרוייהו אע"ג דלא מיבעי ליה למעבד הכי לא מחוייב לאהדורי ואי לא אבדיל אפילו בחדא מנהון לא מהדרינן ליה דתניא טעה ולא הזכיר הבדלה בחונן הדעת אין מחזירין אותו מפני שיכול לאומרה על הכוס עכ"ל אלמא דמלריך להתפלל זימנא אחריתי אע"ג שלא יחזור ויתפלל פעם שניה יותר מבראשונה. כך היה נראה לה״ר משה מאלאוו״ר מתוך לשון האלפסי: קשיא. מימה אמאי לא משני דאמרינן לקמן בפרק אין עומדין

תפלה לעני כי יעמוף.

אחר שתקנה יצחק: ואין שיחה אלא תפלה שנאמר

קמא דקאמר שאינו (ב) זמן תפלה עד נאת הכוכבים ולפי מה שפירשנו דקי"ל כר' יהודה דאמר עד פלג המנחה ניחא ויפה

אבל בתמיד של בין הערבים לא נכתבה הלכה כאחד וסלקא שמעתא['] מאן דעבד . כרבנן עבד מאן דעבד כר׳ יהודה. יהודה עבד. והאידנא סמכינן על מאי דאיתמר פוק חזי מאי דעמא דבר. הוצרכנו לפרש כולי האי שראינו בפירושי רבותינו

ז א מיי' פ"ו [פ"י] מהל' תפלה הלכה טו סמג עשין יט טוש"ע או"ח סימן קח

סעי ש. ב מייי שם טוש"ע שם סעיף י [טור או"ח סיי : רלב ב מיי שם הלכה ח סמג שם טור וש"ע או"ח סי

קס פות וטייע מויימ קי קיד סעיף ה: ד מיי שם הלכה ע סמג שם טוש"ע או"ח סי' קיז :סעיף ד

קעיף ד:

"א ה מיי שם הלכה יד

טוש"ע או"ח סימן רלד

סעיף א:

ג מיי פ"א מהלכות

תפלה הלכה ה ו טוש"ע

לופט אורים לח סעיף ד [רב אלפס ברכות פ"ג דף יד ע"ב]: ז [מי" פ"ל תמלין ומוספין הל' גן: ח ןמיי' שם הל' ו ופ"ד מהל' מעשה הקרבנות הל'

וי): ו']: ט [מיי׳ פ"ד מהלי מעשה הקורצנות הלי ון: יג י ב מיי׳ פ"ג מהלי תפלה כלי ד סמג שם מוש"נו לו"ח סי׳ רלג סעיף א:

תורה אור השלם

ו. וישכם אברהם בבקר אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר עָמֵד שָׁם אֶת פְּנֵי יְיָ: בראשית יט כז 2. וַיַּעַמֹד פִּינְחָס וַיְפַלֵּל ותעצר המגפה: חהליח הו ל

זוולים קר ק. 3. וַיַּצֵא יִצְחָק לְשׁוּחָ בַּשָּׁדֶה לִפְנוֹת עֶרֶב וַיִּשְּׂא עִינֶיו וַיִּרְא וְהִנָּה גְמֵלִים בראשית כד סג באים: ָּרָיִבְיּ. בּיִינְעטף 4. תפלָה לְעָנִי כִי יַעְטף 4. תְּפָלֶה לְעָנִי בּ בֵּבּן וְלָפְנֵי יְיָ יִשְׁפּרְ שִׁיחוֹ: תהלים קב א

5. וַיִּפְגַּע בַּמָקוֹם וַיָּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשַּׁמֵשׁ וַיִּקַח מֵאַבְנֵי המקום וישם מראשתיו ישׁכַב בַּמַקוֹם הַהוּא:

וְיִשְׁבַּב בַּנָּקְּקְוֹם וְחוּא: בראשית כח יא 6. וְאַתָּה אַל תִּתְפַּלֵּל בְּעַד הָעָם הַנָּה וְאַל תִּשְׁא בְעַדְם רנה ותפלה ואל תפגע בי בי אַינֵנִי שׁמֵע אֹתַך:

מוסף רש"י

מנחה גדולה. המחלת זמו ממיד של בין הערבים מכי מתחיל להעריב, דהיינו מחלי שבע ולמעלה, דהא חלי שש יחלי שבע חמה עומדת בראש כל אדם והודרת כנגדה למטה ואינה נוסה לשום לד, ומחלי שבע ולמעלה נוסה ברקיע למערב (שבת מי). מבחה קטבה. במשבת מוחלה שהיו כדאמרינו בתמיד נשחט (חוח)

מתפללין תפלת הערב, הואיל ולגבי תמיד כלילה הואיל ולגבי תמיד כלילה הוא חשוב. **פירוש** נקראת מנחה גדולה שהוא זמנה שלש שעות ביום, ואלו הם. חצי שעה שביעית הם, חצי שעה שביעית ושמינית ותשיעית וחצי שעה עשירית. ונקראת מאחר כן מנחה קטנה שהיא שעה ורביע, והיא מחצי שעה עשירית עד שעת י״א חסר רביע. וכבר פירשנו למעלה מה טעם מנחה גדולה שהיא מחצי שעה שביעית ולמעלה כנגד שעה שביעית ולמעדה כנגד מצות שחיטתו, ומנחה כבר פירשנו חלוקת רבנן ור' יהודה וטעם כל אחד ואחד. ובתמיד של שחר נכתבה הלכה כר' יהודה שרל מער מיר בער מיר בער מיר בער מור מיר בער מיר בער בער היינו

רגיליו שלא לאחרו יותר מכו רבינו חננאל וי"ל דלה השכחן ברייתה דנשנית